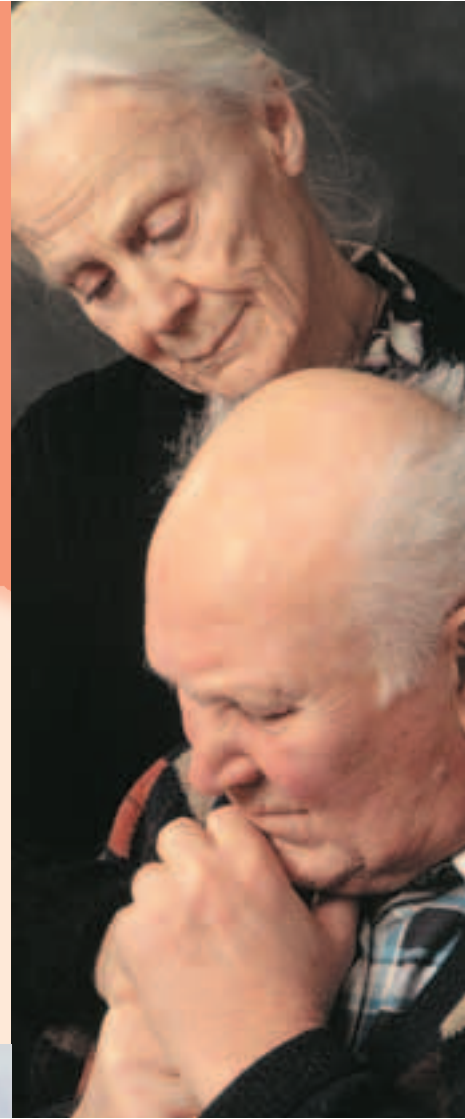

Overgrep mot eldre

*Hva kan jeg gjøre?
Hvem kan jeg kontakte?*

Hva er overgrep mot eldre?

Overgrep brukes som en samlebetegnelse for vold, trusler, trakassering og andre handlinger som krenker et menneske.

De skjulte overgrepene

De fleste overgrep mot eldre skjer i det private og fra personer som står vedkommende nær. Overfall på gata og fra fremmede er svært uvanlig, selv om det er denne typen vold som får størst oppslag i mediene. Denne brosjyren tar opp de vanligste formene for overgrep, de som skjer i det skjulte.

Hvor skjer overgrepene?

Overgrep kan skje i eget hjem, hos slektninger, i sykehus, i institusjoner for eldre som; sykehjem, servicehjem, eldreboliger.

Hvem er utsatt for overgrep?

Både kvinner og menn kan bli utsatt for overgrep.

Hvem utfører overgrepene?

Overgriperen er vanligvis en som den eldre personen kjenner. Det kan være ektefelle, barn, barnebarn, slektninger, hjelpepersonell eller andre som står den eldre nær. I institusjon kan det dessuten være ansatte eller andre beboere.

Overgrep fra nære personer

Overgrepene henger ofte sammen med familiekonflikter og kan ta mange former.

Sykdom og omsorgsbyrde kan være en medvirkende årsak til at konflikter oppstår. Aldersdemens kan føre til at den syke blir både verbalt og fysisk aggressiv mot sine nærmeste.

I andre saker er psykiatrisk lidelse eller alkohol- og rusmiddelmisbruk hos overgriper et hovedproblem.

Man kan blir utsatt for overgrep fra barn og barnebarn, eller overgrepene kan være knyttet til par-konflikter.

Vold og mishandling, sjalusi og andre ekteskapskonflikter forekommer også blant eldre par.

I noen tilfeller blir slike problemer forverret i tilknytning til pensjonering, sykdom, omsorgsavhengighet eller andre livsforandringer forbundet med høy alder.

Overgrep i institusjon eller fra ansatte i hjemmetjenester

Det kan være mange grunner til at overgrep skjer i institusjon, men det er viktig at de blir stoppet så fort som mulig.

Risiko for overgrep i institusjon eller fra ansatte i hjemmetjeneste er større dersom:

- personalet har fått lite opplæring
- personalet har lite støtte fra ledelsen
- personalet får utilstrekkelig veiledning
- personalet har lav selvtillit/lav moral
- personalet arbeider isolert
- institusjonen har få ansatte, spesielt om natten
- institusjonen bruker altfor mange ekstravakter
- institusjonen har lite kontakt med omverdenen

Hva slags overgrep?

De fleste av oss forbinder overgrep med fysisk vold. Eldre mennesker kan bli dårlig behandlet på ulike måter. Verbal utskjelling kan være like destruktivt, opprivende og skadelig som fysiske overgrep.

Psykiske overgrep kan være kombinert med økonomiske, fysiske eller seksuelle overgrep.

Omsorgssvikt og mangel på hjelp er også overgrep. Trusler og engstelse for hva som kan komme til å hende kan også være overgrep.

Eksempler på

Psykiske overgrep kan omfatte sjalusi, beskyldninger, «hacking», utskjelling, bli holdt våken, plaget uten stans, oversett, umyndiggjort, usynliggjort, stilt overfor overdrevne krav, gitt skyldfølelse, få mangelfull hjelp, bli behandlet som barn.

Fysiske overgrep kan omfatte livstruende vold, slag, spark, knivbruk, forbrenning, dytting, klyping, bli holdt fast, kastet ting på, innestenging, utestenging, bli bundet fast, bli utsatt for hardhendt stell, manglende hygiene/stell, utilstrekkelig matstell, overmedisinering.

ulike former for overgrep

Seksuelle overgrep kan omfatte tvang eller trussel til å delta i seksuell aktivitet. Dette kan variere fra å bli utsatt for nærgående oppførsel og slibricheter, bli tvunget til å se porno og til fullbyrdet voldtekt.

Økonomiske overgrep kan omfatte tyveri av penger og verdisaker, utpressing, materielle ødeleggelser, tømte medisinskap/kjøleskap, stadige «lån» av penger, bli tvunget til å kausjonere for lån i bank eller stille pant i egen bolig, okkupering av bolig, salg av eiendeler/bolig ved innleggelse.

Strukturelle overgrep kan omfatte at:

- regler og rutiner blir viktigere enn individuelle behov
- eldre blir behandlet som barn
- beboere nektes vanlige rettigheter som å ha kjærlighetsforhold, nyte alkohol eller stemme ved valg
- beboere tvinges til å dele rom
- beboere fratras kontrollen over egne penger

OBS.: Det kan forekomme flere overgrep samtidig og det kan være flere ofre og flere overgripere i samme familie eller institusjon.

Hva kan jeg gjøre...

....hvis det hender meg?

Du kan føle at det er vanskelig å snakke om hva som skjer med deg. Det er lett å føle skyld og skam. Men det er ikke din feil og det er svært viktig at du forteller det til noen du stoler på. Hvis du ikke ønsker å fortelle det til noen der du bor eller til noen i familien, er det flere instanser du kan henvende deg til.

I denne brosjyren vil du finne en liste over instanser og personer du kan kontakte. Hvis du ikke kan oppsøke dem, kan du be om at de kommer og besøker deg for å diskutere dine problemer.

Hvis du bor på en institusjon skal du ha mottatt informasjon om klageadgang, om hvordan du skal gå fram, og ha fått telefonnummer til tilsynsmyndighet. Der vil de undersøke saker som meldes til dem. Som beboer har du rett til å ta opp spørsmål uten at personalet er tilstede.

I helseinstitusjoner som sykehjem, er det helsetilsynet i fylket

som har denne oppgaven. Du kan også henvende deg dit for å be om råd. Dersom du ikke har mottatt informasjon om klageadgangen, vil den finnes på institusjonen der du bor eller i helse- og sosialtjenesten.

Får du hjelp i eget hjem er det fylkesmannen som har tilsyn med tilbudet.

....hvis jeg tror det hender med en av mine slektninger, venner eller andre?

Dersom du er venn eller slektning og mistenker at det foregår overgrep er det viktig at du gjør noe med din mistanke. Du kan ta kontakt med de instanser som er nevnt eller en av de andre instansene som er listet opp i denne brosjyren.

....hvis jeg arbeider i en institusjon og kjenner til eller har mistanke om at noen utsettes for overgrep?

Dersom noen blir utsatt for overgrep i en institusjon eller i hjemmet, er ansatte ofte engstelige for å rapportere om det som har hendt. Men det er viktig at du melder fra. Det eldre offeret er kanskje ikke i stand til å si fra selv.

Overgrepene kan komme til å fortsette, og til og med bli verre, dersom du ikke bringer videre det du vet. Du kan kontakte tilsynsmyndighet eller en av instansene som er nevnt på side 8–11.

For videre lesning anbefales boken **Vern for eldre. Tiltak for mot overgrep i hjemmet.** Juklestad, O. N. og Johns, S. Kommuneforlaget 1997

Støtte – Råd – Hjelp

Hvem kan kontaktes?

Venner og familie

Venner og familie kan hjelpe ved å vise at de bryr seg, opptre støttende, vise forståelse og gi omsorg. Venner eller familie som bagatelliserer, anklager og fordømmer er ikke til hjelp. En god nabo kan være en støtte på linje med familie og venner.

Andre hjelpere

Den største hindringen for å få hjelp ligger ofte i at vi er redde for andres reaksjoner. Det er viktig å ikke gi opp. Støttende venner og familie er gull verdt, men det kan også være mye å hente ved å søke

hjelp fra offentlige eller private hjelpetiltak. For eksempel kan en erfaren ansatt eller lederen ved en instans som du føler du kan stole på og snakke med, være en viktig hjelper.

Telefonnummer

Telefonnummer til viktige hjelpeinstanser finner du i telefonkatalogen. En del av krisetiltakene vil du finne under «viktige telefoner» først i katalogen. Du kan også ringe kommunens eller bydelens administrasjon for å få vite hvor du skal henvende deg.

Vern for eldre

Vern for eldre finnes i Bærum og i Oslo. Hvis du bor i disse områdene kan du henvende deg dit og få profesjonell hjelp. Der har de som oppgave nettopp å hjelpe deg som er utsatt for overgrep, eller å rådgi deg som vet om andre som er utsatt.

Eldresenterets sosionom

Eldresenterets sosionom/daglig leder kan være en god samtalepartner og støtte deg i kontakten med andre hjelpeinstanser.

En lege

En lege (eller din faste lege) som forstår at du har vært utsatt for mishandling, kan være til hjelp for mer enn fysiske skader. Med legen kan man drøfte ulike tiltak for å få det bedre. Legen kan også henvise videre til andre hjelpere.

Hjemmetjeneste

Hjemmesykepleier/hjemmehjelp som du kjenner, kan være en støtte og ha nyttige forslag for videre hjelp.

Sosialtjeneste

Sosialtjeneste (sosialkontor) har bl.a. som oppgave å hjelpe mennesker i en vanskelig livssituasjon. Her kan man få råd og veiledning og evt. søke økonomisk hjelp.

Hvis du ikke vet akkurat hvilken person eller hvilken avdeling du skal kontakte, ring sentralbordet og spør om å få snakke med den

som har med eldre i institusjon eller eldre som bor hjemme å gjøre. De kan også hjelpe deg med å komme i kontakt med andre hjelpeinstanser.

Sosial vaktjeneste

Sosial vaktjeneste i Oslo og Drammen er en døgnåpen sosialtjeneste som kan gi informasjon, råd og veiledning til voldsofre.

Politiet

Du kan ta kontakt med det lokale politiet og be om hjelp eller for å anmelde overgrep. Nummeret finner du i katalogen. For akutt hjelp ring 112. Kontakt politiet direkte eller be om råd hos en advokat først. Alle politidistrikt har familievoldskordinator.

Krisesentrene

Krisesentrene er oftest et tilbud til kvinner. De tilbyr et trygt sted å være, og samtale alene eller i grupper. Der får du også informasjon om rettigheter og hjelp i kontakt med andre instanser lignende. De har ofte hemmelig adresse, men telefonnumrene står i katalogen.

Familievernkontor

Familievernkontoret gir tilbud om veiledning og behandling ved kriser og konflikter i familien eller miljøet. Alle fylker har minst ett kontor.

Vold- og voldtektsmottak

Vold- og voldtektsmottak er ofte knyttet til legevakter eller sykehus. Den som er blitt eller forsøkt voldtatt, kan få medisinsk hjelp, og flere av mottakene har et rådgivnings-tilbud.

Alternativ til vold (ATV)

Alternativ til Vold er et behandlings- og kompetansesenter på vold og aggresjon, med avdelinger i Oslo, Drammen og Langesund. Ved senteret arbeider det terapeuter med kunnskap og erfaring på temaet vold, og stiftelsen Alternativ til Vold består av mange forskjellige prosjekter.

Institutt for klinisk sexologi

Institutt for klinisk sexologi og terapi holder til i Oslo og tar imot mennesker med ulike seksuelle problemer. Der gir de seksualrådgiving og hjelp til personer i faresonen.

Støttesentere mot incest

Støttesentere mot incest finnes mange steder i landet. De gir hjelp, støtte og råd til utsatte kvinner.

Jussbuss og JURK

Jussbuss og JURK i Oslo, Jussformidlingen i Bergen og Jusshjelp i Tromsø gir gratis hjelp og råd i juridiske spørsmål.

Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre er opprettet i Bergen, Drammen, Fredrikstad, Hamar, Haugesund, Kristiansand, Oslo, Stavanger, Tromsø og Trondheim. Der organiserer de hjelp og gir informasjon til deg som har vært utsatt for overgrep.

Kommunen

Kommunen er ansvarlig for føre tilsyn med sine institusjoner, boliger og tjenester, og skal påse at du gis et forsvarlig tilbud tilpasset ditt behov.

Fylkesmannen

Fylkesmannen skal ha tilsyn med aldershjem og med sosiale tjenester. Han skal påse at brukerne får forsvarlig omsorg og oppfølging og blir behandlet hensynsfullt og med respekt.

Fylkesmannen skal også påse at alle forhold som har betydning for brukernes trivsel, medbestemmelse og rettssikkerhet ivaretas.

Helsetilsynet i fylket

Helsetilsynet skal ha tilsvarende tilsyn med helseinstitusjoner (sykehus, sykehjem og helsepersonell)

Pasientombudet

Når du har opplevd noe du ikke synes var bra helsehjelp, eller du mangler informasjon om rettigheter eller du ikke på egen hånd kan ivareta dine interesser, kan du henvende deg til pasientombudet. Pasientombudet

skal underrette tilsynsmyndighetene (oftest Helsetilsynet i fylket/ Fylkeslegen) om tilstander som det er påkrevd at disse følger opp. I Oslo har Helse- og sosialombudet et noe videre arbeidsområde.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Nasjonalt Kunnskapssenter om vold og traumatisk stress skal drive forskning, utviklingsarbeid, utdanning, veiledning og rådgiving om vold, seksuelle overgrep, familievold, flyktningers helse og traumatisk stress. I senteret inngår de tidligere sentrene Kompetansesenter for voldsofferarbeid, Psykososialt senter for flyktninger, Nasjonalt ressurs-senter for seksuelt misbrukte barn, og ressurser fra Kontor for katastrofepsykiatri.

ISBN 82-8122-002-3.

Overgrep mot eldre.

Hva kan jeg gjøre? Hvem kan jeg kontakte?

Brosjyre. 2. utgave.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress 20004.

NKVTS Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress

Brosjyren kan bestilles fra :
**Nasjonalt kunnskapssenter om
vold og traumatisk stress A/S**

Tlf.: 22 59 55 00

Faks 22 59 55 01

Adresse:

Kirkeveien 166

Bygning Z

0407 Oslo.

E-post:

postmottak @nkvt.s.unirand.no